
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין - 7248

תאריך עדכון אחרון 30-08-2023

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 4

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: תלמוד והלכה

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: שנתי

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): פרופ' יאיר פורסטנברג

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: yair.furstenberg@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: ב 12-13

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

נלמד כסדרן סוגיות מן הפרק הראשון והשלישי של מסכת סנהדרין, בתשומת לב לשאלות של נוסח, מקבילות ומקורות ועריכה, כדי להדגים בעזרתן את המתודה הפילולוגית-היסטורית ואת העיון הספרותי ביקורתי בחקר התלמוד הבבלי. לצד העיון בסוגיות התלמידים ייחשפו לגישות מחקריות לחקר התלמוד הבבלי.

מטרות הקורס:

פיתוח מיומנות לפרשנות ומחקר התלמוד הבבלי והיכרות מקיפה עם מחקר הבבלי סביב הנושאים הבאים: מקורות הסוגיא ודרכי התהוותה, זיהוי מגמות הלכתיות ורעיוניות, תולדות נוסח התלמוד, השוואה בין בבלי לירושלמי, בידוד מימרות וסוגיות קדומות, העברה של סוגיות ותולדות האמוראים

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

- [1] לזהות ולאפיין חומרים תלמודיים מסוגים שונים
- [2] לנתח מבנה של סוגיא תלמודית, לבחון את תהליכי התהוותה, ולזהות את החכמים ובתי המדרש המעורבים בה.
- [3] להשתמש בכתבי יד כדי לבחון את נוסח התלמוד
- [4] לזהות מגמות עריכה ודרכי העיבוד של הבבלי
- [5] לאפיין את הסוגיות התלמודיות על רקע מקבילותיהן
- [6] לדון בעמדות מחקריות מרכזיות על התהוות התלמוד

דרישות נוכחות (%) :

100

שיטת ההוראה בקורס: קריאה וניתוח של טקסטים

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

רקע כללי על מסכת סנהדרין

פרק ראשון

סוגיא 1: דיני ממונות בשלושה (ב ע"ב-ג ע"א)

סוגיא 2: שלושה מנלן (ג ע"ב)

סוגיא 3: אם למקרא ולמסורת (ד ע"א-ע"ב)

סוגיא 4: יחיד מומחה (ה ע"א-ע"ב)

סוגיא 5: שניים שדנו (ה ע"ב-ו ע"א)

סוגיא 6: פשרה (ו ע"א-ז ע"א)

סוגיא 7: אגדתא על דיינים (ז ע"א-ח ע"א)

סוגיא 8: מוציא שם רע (ח ע"א-י ע"א)

פרק שלישי

- סוגיא 1: מאי זה בורר (כג ע"א)
סוגיא 2: זה פוסל דיינו ועדו (כג ע"א-כד ע"א)
סוגיא 3: בין ארץ לבבל (כד ע"א)
סוגיא 4: נאמן עלי אבא (כד ע"א-ע"ב)
סוגיא 5: פסולי עדות (כד ע"ב-כה ע"ב)
סוגיא 6: מעשה ר' חייא בר זרנוקי ור"ש בן יהוצדק (כו ע"א)
סוגיא 7: עד זומם למפרע הוא נפסל (כז ע"א-ע"ב).

חומר חובה לקריאה:

מחקרי יסוד בתלמוד הבבלי

ח' אלבק, מבוא לתלמודים, ירושלים תשכ"ט, פרקים נבחרים

ח' אלבק, "לחקר התלמוד" (סוגיות ומאמרים שנתהוו על ידי העתקות ממקום למקום), תרביץ ג (תרצ"ב), 1-14; "לחקר התלמוד" (ההשתמשות במאמרי האמוראים), תרביץ ט (תרצ"ח), עמ' 162-178

י"נ אפשטיין, מבואות לספרות האמוראים, ירושלים תשכ"ג, עמ' 188-239
נ' בריל, תולדות ייסודו של התלמוד הבבלי כיצירה ספרותית, נטועים, יא-יב (תשס"ד), 177-238; טו (תשס"ח), 131-156.

ד' הליבני, מבואות למקורות ומסורות עיונים בהתהוות התלמוד, ירושלים תשס"ט
א' וייס, התהוות התלמוד בשלמותו, ניו יורק תש"ג, פרק ד [סוגיות מקבילות], עמ' 172-217
מ"ש פלדבלום, "פרופ' אברהם וייס - הערכת דרכו בחקר התלמוד וסיכום מסקנותיו", בתוך ספר יובל לכבוד הרב ד"ר אברהם וייס, ניו יורק תשכ"ד, עמ' יג-עב
ב"מ לוין, רבנן סבוראי ותלמודם, ירושלים תרצ"ז

ש"י פרידמן, "אל תתמה על הוספה שנזכר בה שם אמורא': שוב למימרות האמוראים וסתם התלמוד בסוגיות הבבלי", סוגיות בחקר התלמוד הבבלי, ניו יורק וירושלים, תש"ע, עמ' 57-135
ש"י פרידמן, "לאילן היוחסין של כתבי היד לבבא מציעא", סוגיות בחקר התלמוד הבבלי, ניו יורק וירושלים, תש"ע, 192-247

ש"י פרידמן, "להתהוות שינויי הנוסחאות בתלמוד הבבלי", סידרא ז (תשנ"א), עמ' 67-102
ש"י פרידמן, "על דרך חקר הסוגיה", סוגיות בחקר התלמוד הבבלי, ניו יורק וירושלים, תש"ע, עמ' 3-36

י' קרצ'מר רזיאל, 'סוגיות ריש ביצה בבבלי ובירושלמי ומעמדו של סתם התלמוד', סידרא לב (תשע"ז), עמ' 59-110

א"ש רוזנטל, "עיונים בתולדות הנוסח של התלמוד הבבלי", ספר היובל לרב מרדכי ברזיל, תשנ"ב, עמ' 571-591

א"ש רוזנטל, "תולדות הנוסח ובעיות עריכה בחקר התלמוד הבבלי", תרביץ, נז (תשמ"ח) 1-36
ד' רוזנטל, "עריכות קדומות המשוקעות בתלמוד הבבלי", מחקרי תלמוד א, עמ' 155-204

H. Klein, "Some General Results of the Separation of Gemara from Sebara in the Babylonian Talmud", *Journal of Semitic Studies* 3 (1958), pp. 363-372
J. Kaplan, *The Redaction of the Babylonian Talmud*, New York 1933
M. Vidas, *Tradition and the Formation of the Talmud*, Princeton 2014

חומר לקריאה נוספת:

דוגמאות למחקרים על סנהדרין

ד' הליבני, מקורות ומסורות ביאורים בתלמוד: סנהדרין, שבועות, מכות, עבודה זרה, הוריות, ירושלים תשע"ב

א' וייס, 'לחקר המשנה והתלמוד' (ריש סנהדרין), על המשנה, עמ' 133-154

מ' כהנא, 'לחקר עריכת המגמתית של סוגיות: עיון בשלוש סוגיות בפתיחת בבלי סנהדרין', מתלמידיו של אהרן: עיונים בספרות התנאית ומקורותיה לזכרו של אהרן שמש, תעודה לא (תשפ"א), עמ' 279-316

ש' נאה, 'אין אם למסורת, או: האם דרשו התנאים את כתיב התורה שלא כקריאתו המקובלת', תרביץ סא (תשנ"ב), עמ' 401-448

מ' סבתו, כתב יד תימני למסכת סנהדרין (בבלי) ומקומו במסורת הנוסח, ירושלים תשנ"ח
מ' סבתו, תלמוד בבלי מסכת סנהדרין פרק שלישי: מהדורה פירוש ועיון משווה במקבילות, ירושלים תשע"ח

ע' רדזינר, דיני קנסות: מחקר במשפט התלמוד, נבו תשע"ד

מרכיבי הציון הסופי:

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 70 %

מטלות הגשה במהלך הסמסטר: תרגילים / עבודות / מבדקים / דוחות / פורום / סימולציה ואחרות
30 %

מידע נוסף / הערות: